

האסטרונאוט העצוב

כלשהו, היה זה סוף פסוק, ולא עלה על דעת איש לערער על כך.
הפסוק הרומאי העתיק — ROMA LOCUTA EST, CAUSA FINITA (רומא דיברה, העניין נגמר) התגשם בו. בגין דיבר, הוויכוח תם.

מאז ימייהוזהר של כנגוריון, לא היה אדם בישראל שנישא על גלי אהבה אישית כה רבה. את כנגוריון העריצו העולים החרשים מן הארצות הערביות, התמימים והנלהבים, שראו בו את שליח האל. כנייהם של עולים אלה צועקים עתה בחוצות ישראל: "בגין! בגין!" ומכנים לרמוס, בזעם אלים, כל מי שמתנגד למנהיגם הנערץ.

אין הם צועקים "ליכוד! ליכוד!", וגם לא "חרות! חרות!" אהבתם העיוורת נתונה לאיש בגין, בגין מלך ישראל, מלך בשר ודם.

אך לא רק ההמונים כעייירות הפיתוח, בני ישראל השניה, תלו בו את תיקוניהם. גם ציבורים מתוחכמים ובנייהעילית פנו אליו, בצד להם. כאשר פרץ השנה מרד הרופאים, הם התחננו באוזני בגין שיתערב ויטפל בכנינים אישית. פרופסורים הלכו והירצו לפניו על ענייניה הכלכלה, ששיעממו אותו, כדי להמריצו

שהיה בעיני-ככל אדריכל המדינה, מצביא מילחמה העצמאות הארוכה והעקובה-דמם, לא היה מעולם מוקף באומרייהו כילכד. בממשלתו ובמפלגתו היו מתנגדים עקשניים להחלטותיו. ב-1953 התפטר והלך לשרה-בוקר, מפני שהתגבש בממשלה רוב נגד תפיסתו. ב-1963 התפטר בשנית, והפעם סופית, מפני שנוצר רוב נגדו בצמרת מיפלגתו.

יורשו בשילטון, לוי אשכול, לא היה אלא יושב-ראש הממשלה. לא היתה לו כל יכולת לקבל החלטות לבדו, והוא גם לא שאף לכך. חוסר-ההחלטה היה כימעת הסמל המיסחרי שלו, והוא התבטא כאימרה שייחסה לו, בתשובה לשאלה אם הוא מבקש קפה או תה. לפי ההלצה העממית טובת-הלב, השיב אשכול: "חצי חצי!"

כאשר קמה במאי 1967 תנועה עממית שתבעה את מינויו של משה דיין כשרה-ביטחון, נכנע אשכול. אז הגיע גם מנחם בגין לממשלה.

גולדה מאיר, שתפסה את מקומו של אשכול עם מותו, היתה מבחינות רבות אשה חזקה, עקשנית, שתלטנית וחסרת-פשרות. אך גם היא לא יכלה להחליט לבדה. אמנם כפתה את אישיותה על אנשים כמו משה דיין ויגאל אלון, אך ממשלתה היתה תמיד

מנחם בגין יצא מבית-הכנסת היכל שלמה. הוא חיך. זה היה ביום השני של ראש-השנה תשמ"ג. בערב שלפני-כן שמע בגין בשידורי הבי-בי-סי הבריטי על הטבח שנערך במחנות צברה ושאתילא. כשטח שהיה נתון לשליטת צה"ל, לדבריו היתה זאת הפעם הראשונה שבה שמע על הוועדה — אם כי לאחר מכן התעורר ספק על-יך בוועדת-החקירה. לא היה ספק לגבי העובדה שכאותו בוקר, השני של ראש-השנה, כבר ידע מה התרחש.

נראה בעליל כי מנחם בגין לא הבין עדיין, באותו בוקר, שאירע מאורע בעל השלכות היסטוריות, וכי הטבח עומד לחולל רעש-אדמה בישראל ובעולם. כשהחיוך על פניו, וכשהוא מוקף באנשי-ביטחון חובשי-כפיות, יצא בגין מן הבניין הפסבדורמונומטלי של הרבנות הירושלמית. בחוץ המתינו לו מעריצים, שצעקו נקצב: "בגין! בגין!" קריאות אלה בלעו את קריאות-הזעם של מפגינים אחרים, שהצליחו להגיע למקום ולצעוק לעבר ראש-הממשלה.

שעה קלה לפני כן התקהלו כמה מאות מפגינים לפני ביתו של בגין, כדי להביע בהפגנה ספונטאנית את הזדעזעותם מן הטבח. המישטרה, שהעריכה, כנראה, את חומרת הפרשה יותר מאשר בגין, היתה מוכנה. היא התנפלה על המפגינים בחימה שפוכה, הפציעה אותם בגזז מרמיע ופיזרה אותם.

אחרים מפליטי ההפגנה הזאת הם שהצליחו להגיע עד לפתח בית-הכנסת. לפי כל הסימנים, לא שמע בגין כלל את קריאותיהם. הוא שמע רק את מקהלת מעריציו, ונתנה מהם. חיוך של אושר התפשט על פניו.

היה זה החיוך האחרון של מנחם בגין. עוד באותו יום הוא נמחק מעל פניו, עד סוף תשמ"ג.

הוא אינו מחקד

ל כל שנה יש פסוקים ואמרות, סיסמות וצורות-דיבור האופייניים לה.

כזה היה המהפך של תשל"ז, המומנטום של תשל"ח, ה"צ'צ'חים" של תשמ"א, הפלונטר של תשמ"ב.

בתשמ"ג נגעו אמרות רבות למצבו הגופני והנפשי של מנחם בגין, האיש המחזיק בידיו את גורל האומה.

נאמר שבגין מנותק, שהוא "תלוש מן המציאות". שהוא "אדיש", שהוא "מרוכא", שאינו מתפקד" ובסלאנג החדש: "בגין אסטרונאוט". כלומר: מרחף בחלל החיצון.

אולם המילה שחזרה על עצמה יותר מכל היתה "עצבות". גם הסידיו של בגין ועוזריו הקרובים, שביקשו להאיר את מצבו באור החיובי ביותר

האפשרי, אמרו: "בגין עצוב".

במסיבות ליל-שבת ללא-ספור, אחרי פיצוח הגרעינים ולפני שירת שירי-הנוסטלגיה שהפכו להיט בישראל של תשמ"ג, נדון הנושא המרתק: מה קרה לבגין? מה מצבו? מה גרם לזה?

נושא זה לא צץ רק בשיחות בטלות של אזרחים, אלא גם שימש נושא לאיאכזב לדיונים במסודות מיפלגתיים וציבוריים. הוא הגיע למאמרי העיתונים, וגלש גם אל עמודי העיתונים החשובים ביותר.

היתה בו תערובת של רכילות אישית וניתוח נתון בעל השלכות לאומיות ובינלאומיות מרחיקת-לכת. השתלבה בו נימה כימעט-ספרותית ואינטרסים יומיומיים פרוזאיים ביותר.

עצם העיסוק הכללי הזה במצבו האיש של אדם אחר, רסימעה ככל שיהיה, הוא מחמאה בלתי-מורעת. ואכן, כל מי שעסקו במצבו של בגין, בפומבי ומאחרי גבו, היו מודעים למעמרו המיוחד של האיש בישראל, בפרוס השנה תשמ"ד.

מעולם לא החזיק אדם אחד בישראל בהשפעה אישית כה רבה. גם אילו היה מנחם בגין דיקטטור — והוא היה רחוק מלהיות כזה — לא יכול היה להשפיע יותר.

בשיא יוקרתו, לא הגיע דויד כנגוריון לשילטון-יחיד כזה. אף

חיוך מסויים: בגין בצאתו מבית-הכנסת. ביום השני של ראש-השנה תשמ"ג

ליטול בידיו גם את האחריות לענייני-המשק. הכל האמינו שרק בגין יכול להושיע, לחתוך דברים, לקבל החלטה מחייבת — כי לשום אדם אחר ולשום מוסד בישראל לא היתה סמכות כזאת. כך נוצר מצב מוזר, שאין לו תקדים בישראל. כל הסמכות המעשית היתה בידי אדם אחד — אך האדם הזה היה שרוי, גם לדיברי עוזריו ומקורביו, במצב של עצבות ודיכאון.

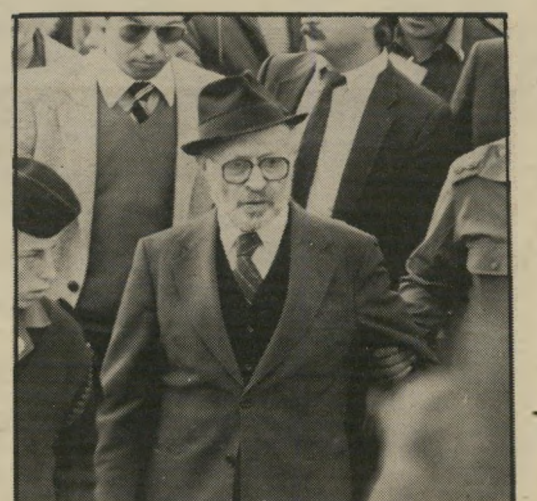
רק איש אחד יכול היה להחליט — אך איש זה היה "מנותק מן המציאות", ברח מוחלטות ואף חדל מלהקשיב לבעלי-שיחו.

בישראל התפתח תחביב חדש. כשם שהבריטים יוצאים לשרות כדי לצפות בציפורים, וכשם שאתרופולוגים יוצאים לאיים רחוקים כדי לצפות בשבטים פרימיטיביים, כך יצאו עיתונאים

הנהגה קולקטיבית. בגבור תנועת-המהאה אחרי מילחמת יום-הכיפורים, נאלצה להתפטר. ראש-הממשלה יצחק רבין היה רחוק עוד יותר מלהיות שליטי-יחיד. שרה-ביטחון שלו, שימעון פרס, חתר תחתיו בלי לאות, וממשלתו היתה כספינה הנורקת אנה ואנה על-ידי גלים סוערים.

מלך בשר ודם

מ צבו של מנחם בגין היה בסוף תשמ"ג שונה לגמרי. שריו היו ברובם אפסים גמורים, שהתקוטטו בלי הרף, וכל מחלוקת גדולה וקטנה הובאה אליו להכרעה. כאשר החליט בעניין

בגין מובל בורונו בימי האבל לאשתו